

*Obchodování ještě nikdy žádný národ nezruinovalo.**Benjamin Franklin*

Jak bránit kapitalismus

LARS SEIER CHRISTENSEN

Právě když se už zdálo, že dlouhá bitva mezi socialismem a kolektivismem na jedné straně a svobodou a individualismem na druhé je z valné části dobojována díky drtivé váze argumentů dodaných zkušenostmi z minulého století, nedávná ekonomická krize tuto diskusi všude kolem nás znovu otevřela. Ve skutečnosti není k takovému přehodnocování žádný důvod, protože nic z toho, co jsme během poslední krize zažili, nemění ani čárku na tom, co o fungování světa víme.

Neexistují žádné nové důvody pro zpochybňování prospěšných výsledků nebo morálních základů svobody a kapitalismu – mnozí to nicméně znovu zkoušejí. Je mi sice líto, že bitva, v níž prezident Klaus vytrvale, odvázně a neúnavně celý svůj život bojoval, není stále u konce a že se bohužel vede stejnou zuřivostí jako dříve, jsem ale vděčný za to, že prezidenta Klause máme na naší straně. Právě teď je důležitější než jindy pozvednout znovu intelektuální zbraně k boji proti temným myšlenkám státního vměšování, kontroly a tyranie, které po celé dějiny lidstva vedly k nepředstavitelnému utrpení a bídě. Když se malá menšina pod falešnou záminkou altruismu a s pomocí nehumánních ideologií rozhodne panovat nad ostatními, musíme se proti tomu postavit argumenty stejně, jako to dělá prezident Klaus.

Zoufale potřebujeme novou a silnou obranu kapitalismu. Zoufale potřebujeme nezbytné vědomosti a informace o tom, jak náš svět funguje. Zoufale potřebujeme připomínat lidem kolem nás, že kapitalismus je hrdina, a nikoli padouch, jak se na něj několik minulých let pohlíželo. Že kapitalismus je ochránitel bohatství, prosperity a bezpečnosti, nikoli jejich ničitel. Že hodnoty v životě tvoří jednotlivci, kdežto politici je ničí.

Bránit kapitalismus by nemělo být nutné, mělo by stačit pouze jej vykládat. Historické důkazy o jeho převaze jsou tak evidentní a drtivé a je natolik zbytečné je hájit, až je málem neuvěřitelné, že může být dnes opět tak ohrožován. Bohužel ale ohrožován je. Myšlenky, které jsme ve světle jejich ohromných historických nezdarů pokládali za dávno pohřbené, se opět vynořují v mnoha nových podobách. Jsou přítomny v mohutných vládních zásadách do ekonomiky, ukrývají se

v zeleném hnutí i v hněvu proti podnikatelům, velkým i malým.

Kapitalismus je ohrožován z mnoha stran – a v mnoha případech modernějšími verzemi ideologií, které v naší ne až tak vzdálené historii zbídačily, a dokonce pozabíjely stovky milionů lidí. Podívejme se na současný stav věcí.

Jako děti jsme hrávali hru „Město naruby“, v níž bylo všechno opakem skutečnosti a vzhůru nohama. Dnes jsme figurkami na hrací desce dospělé verze „Města naruby“. Politici mluví o tom, jak vytvářejí pracovní místa. Politici však žádná pracovní místa nevytvářejí, alespoň ne bez toho, aby nezlikvidovali více míst někde jinde, kde si takovou souvislost většina lidí neuvědomí. Politici mluví o investicích, které zabrání šíření krize. Jenže právě oni jsou zodpovědní za prodlužování krize, protože dělají přesně totéž, co ji vytvořilo – zadlužují se stále víc a víc, až do momentu, kdy už to nebude možné splácet.

V Evropě jsme po léta slyšeli, jak spolupráce v rámci eurozóny pomohla slabým ekonomikám zvyšovat odpovědnost a přispěla k zajištění politické stability. Skutečností však je, že eurozóna v zemích Středomoří ničí prosperitu, protože jim odstranila to, co jim umožňovalo přežít i s jejich ekonomickou nevykonností. Vidíme, že jsou trestány

zdravé firmy a že musíme podporovat a zabraňovat špatné podniky.

Hysterie kolem klimatických změn se už dlouho využívá k odůvodnění i těch nejiracionálnějších a nejkorumpovanějších investic podniků, které by v reálném světě neměly šanci přežít, kdyby nezaměstnávaly hordy lobbistů a s jejich pomocí nemámily pení-

ze z vlád a všech možných nadnárodních agentur. Je to podnikání, v němž není žádné lhaní dost nestydaté a žádné panikařství dost nehorázné, aby mohlo zůstat nevyužito.

Organizace spojených národů, která v plnění svých povinností tak žalostně selhala, se nyní pokouší stát se světovou vládou s pravomocí zdaňovat a odírat bohaté země ve prospěch zkorumpovaných režimů, které neúnavně likvidují svobodu a životní úroveň svých vlastních obyvatel.

Tvrdí se, že finanční krizi způsobila slabá regulace. Ve skutečnosti je to opačně. Finanční sektor je již natolik regulován, že je prakticky nemožné, aby to ještě sami bankéři a regulátoři dokázali podrobněji sledovat. V důsledku všech regulací a nesmírně komplikovaných účetních pravidel už ani nikdo nedokáže správně čist bilanční rozvahu nebo zjistit, jaké povinnosti vlastně finanční instituce má.

(Pokračování na str. 2)

Spontánní řád

JOHN STOSSEL

Představte si, že jste politik. Podnikatel vám sdělí, že se chystá poskytnout něco, čemu říká „kluziště.“ Mladí i staří si připnou na nohy kovové ostří, na němž budou uhánět, kam se jim zamane v oválné aréně.

Nejspíše si řeknete „Potřebujeme regulaci – semafony na ledě, rychlostní omezení, směrová označení a nějakého řídicího kluziště, aby dohlížel na bruslaře. Nemůžeme

očekávat, že bruslaři budou schopni jezdit a vyhybat se.“

Ale oni se přesto vyhybat dokážou. Spontánně si vytvořili vlastní řád.

V poslední zprávě o stavu Unie v lednu letošního roku prezident Obama řekl, že Amerika potřebuje více osobních vlaků. Jak to ví? Celé roky politici slibovali, že stále více z nás bude chít dojíždět vlakem, ale nic

(Pokračování na str. 3)

Jak bránit

(Pokračování ze strany 1)

V důsledku tiše předpokládané jistoty ochrany téměř každé větší finanční instituce, jakéhokoli dlužníka nebo pojišťovny a vzhledem ke spoustě systémů ochrany investorů po celém světě se přitom o rizika ani nikdo nestará. Pokud se bankéř nebo vkladatel chovají bezstarostně, pak to pro ně nemá příliš důsledků a nejčastěji to nemá důsledky žádné. Politici stvořili oblodné množství zákonů a regulací, aby nás chránili před volným trhem. Důsledky se daly a dají snadno předpovědět. Protože se volnému trhu neumožnilo, aby nás chránil před idiotskými nebo neprůhlednými podnikatelskými modely, dostal se takový způsob podnikání do bodu, kde jeho důsledky bude muset zaplatit společnost jako celek, včetně zdravých a zodpovědných podniků, zatímco instituce, které to způsobily, získají podporu a krizové úvěry od daňových poplatníků, a tak to bude až do chvíle, než se celý domeček z karet zřítí.

Správnou odpovědí na takové problémy není více zákonů, pravidel a regulací – musí jich být naopak méně. Onou odpovědí ani není chránit kapitalisty před důsledky trhů – správné je vystavit je chladné a průzračné pravdě a důsledkům volného trhu.

Vítejte do „Města naruby“ pro dospělé.

Destrukce volných trhů kvůli jedné intervenci za druhou během krize minulých let ohromně akcelerovala. Pokud žádný problém ještě nemáte, můžete bezpečně počítat s tím, že přijde vláda a nějaký vám stvoří.

Někteří podnikatelé na tom nesou stejnou vinu jako politici. Zatímco politici velmi rádi zdaňují a získané peníze přerozdělují, až příliš mnoho „kapitalistů“ má velmi rádo, když z toho něco dostanou.

Bohužel tak už velmi dlouho nelze přesně rozeznat, kde vlastně končí kapitalismus a začíná socialismus. Mezi světem podnikání a vládou nepanuje boj, nýbrž nezdravá a stále zkorumpovanější symbióza. A skutečnou obětí této korupce je průměrný člověk z ulice, který ráno vstává a dělá svou práci: Je bit jako daňový poplatník, spotřebitel, který za to platí v přemrštěných cenách, i jako volič, který nemá nikoho, kdo by si zasloužil jeho hlas.

Změny, na nichž musíme pracovat, obrana, kterou musíme vystavět, abychom zachránili racionalitu, svobodu a schopnost dál rozmnožovat bohatství a posilovat bezpečnost nás všech jako jednotlivců, začíná právě tady – u průměrného člověka, který se snaží chránit svou rodinu ve stále zkorumpovanější a iracionálnější společnosti. On je tím, kdo bude mít opravdový prospěch z kapitalismu, efektivnosti, konkurence, možnosti volby a ze svobody, a je to právě on, koho potřebujeme mít na naší straně. Ne politiky a podnikatele, kteří s nimi kolaborují, ti žijí z toho, že daněmi a vzájemným rozdáváním peněz a privilegií vysávají průměrného člověka až na kost.

Ve své obraně kapitalismu musíme tudíž být velmi přesní a musíme dávat pozor na to, co vlastně bráníme.

Jako výkonný šéf investiční banky musím mnohdy svým kolegům připomínat, aby kontrovali své instinktivní reakce, které jim velí bránit naše odvětví jako celek. Mnozí lidé ve finančním průmyslu si obranu nezaslouží – vytvořili totiž absurdní produkty a prodávali je nečestnými způsoby. Rozhodně jim v tom pomáhal stát svým ničením normální tržní dynamiky, která, kdyby mohla fungovat, by vystavila světlu jejich iracionalitu. To ovšem neomlouvá jejich do nebe volající zneužívání vládní ochrany a jejich ochotu přijmout peníze daňových poplatníků, aby se zachránili, když konečně nadešel den zúčtování.

Podnikatelé, kteří zneužívají vládních úsluh nebo ochotně spoléhají na peníze, které vlády jiným lidem sebraly pomocí daní, nemohou být považováni za morální. Nechrání kapitalismus tím, že si vyplácejí vysoké platy, pokud si je nevydělalí čestným a racionálním způsobem.

Když budeme bránit kapitalismus, budeme tedy opravdu velmi opatrní na to, koho bráníme. Je snadné se v těchto dnech zmýlit. Identifikovat naše nepřátele však rovněž není těžké. Nepřáteli svobody a kapitalismu jsou mnozí z nejvyšších světových politiků, dokonce i ti, kteří byli zvoleni na základě jiných programů.

To, že se z alarmujícího počtu čelních politiků vyklubali populisté, intervencionisté a despoticky bezohlední rozhazovači peněz, je vskutku znepokojivé. A opravdu děsivé je, když si uvědomíme, jaké škody páchají na základní dynamice kapitalistické tvorby bohatství. Mají přitom pro velkou část svého jednání podporu aplaudujících voličů, spokojených, když se bohatým pouští žilou a kvalitní podnikatelé se líčí jako odporní a sobečtí odpůrci veřejného dobra. Na dynamice, která ve světě vznikla, je něco velmi destruktivního. Co je to za zlověstnou sílu, které vede moderní společnosti ke snaze o sebezničení? Je to naneštěstí zvrácená podoba stejné síly, která ve své pozitivní formě vede ke svobodě, bezpečnosti a tvorbě bohatství.

Největší problém, jemuž dnes čelíme, je totalitární aspekt demokracie. S 51 % hlasů je možné ovládat zbylých 49 % tak nesmlouvavou silou, že by to udělalo dojem i na řadu diktátorů z minulosti. Neměli bychom přitom zapomínat, že dost diktátorů využilo k získání moci demokracii, jen aby ji při nejbližší příležitosti zadusili. Dobře fungující demokracie sestává ze dvou důležitých komponentů, které se vzájemně vyvažují.

První je zásadní uznání toho, že menším zlem při dosahování důležitých rozhodnutí ve prospěch celkové prosperity a bezpečnosti země je, že rozhoduje většina. Stejně důležitý je však druhý princip, že v rámci takového společenství existují zásadní negativní práva jednotlivce, která musí většina respektovat: Není

možné mu brát majetek, používat vůči němu násilí a bránit mu v usilování o štěstí. Už jsme zapomněli na druhou část této rovnice – negativní práva na ochranu každého jednotlivce před výstřelky většiny. Musíme tento stav zkomolené demokracie změnit. Je nutné, aby každý věděl, že existují limity toho, k čemu může demokratická většina nutit menšinu. Věřím, že i v současném pokročilém stavu degenerace se většina lidí shodne, že někde nějaké limity jsou, musíme je však definovat mnohem přesněji. Tolerance k nepatřičnému vládnímu zasahování nyní stále jen roste a roste.

Svět stojí před velkými problémy. Pokud se situace brzy nezmění, čeká nás propad, vedle něhož budou nedávné potíže vypadat jako procházka růžovou zahradou, a individuální svoboda a demokracie budou v nadcházejících letech vážně ohroženy. Občanské nepokoje byly v západní Evropě dlouho doménou jen několika extrémně levicových a environmentalistických hnutí. Jak ale budou docházet peníze, protože skutečně produktivní podniky budou daněmi vysáty až na dno, zjistíme, jak dalece v minulých stoletích na Západě pokročila civilizovanost mas. Myslím, že nás čekají nepřijemná překvapení.

Právě proto je nyní obrana kapitalismu nesmírně důležitá. Má klíčový význam pro zachování ekonomického růstu, prosperity a svobody. Takového argumentování ve prospěch kapitalismu má morální charakter. Není to pouhé utilitární uvažování, které říká, že kapitalismus funguje lépe než socialismus. Kapitalismus je z morálního hlediska správný s ohledem na vrozené intelektuální možnosti jednotlivce a jeho schopnost vytvářet a produkovat a vedle toho je morálně správný z hlediska vlastnických práv na osobní výtvořky a produkci každého jednotlivce ve společnosti. To, že kapitalismus rovněž vytváří prosperitu pro každého, kdo se kolem tvůrčího jednotlivce nachází, je jen vedlejší přínos, nikoli cíl sám o sobě.

Morální nadřazenost kapitalismu musíme mít dnes na paměti více než kdy jindy. Musíme mít na paměti korumpující a degenerující vliv, který má na společnost kolektivní vměšování do života. A ve společnosti, která už je natolik oslabená jako ta, v níž dnes žijeme, se musíme držet od těchto korumpujících sil tak daleko, jak jen budeme moci. Musíme se snažit o to, aby mezi běžnými lidmi širěji zakořenilo vědomí toho, jak je kapitalismus pro ně prospěšný. Musíme lépe chápat naši vlastní zodpovědnost za to, že nebudeme hledat snadná řešení a podporovat špatný socialistický systém svým tichým souhlasem a svými intelektuálními a produkčními schopnostmi. Musíme bránit kapitalismus.

Lars Seier Christensen je zakladatelem a ředitelem dánské Saxo Bank. Převzato ze sborníku „Václavu Klausovi k 70. narozeninám“ vydaného nakladatelstvím Fragment.

Přeložil Petr Holčák.

Spontánní

(Pokračování ze strany 1)

takového se nestalo. Lidé mají rádi svá auta. Některé dotované vlaky dokonce stojí na jednoho cestujícího tolik, že by vyšlo levněji lidem platit taxíka.

Velkolepé projekty politiků znovu a znovu selhávají.

Naproti tomu nám soukromý sektor, přestože je státem stále obtěžován, poskytuje lepší věci za méně peněz – a to vše bez centrálního plánování. Tomu se říká spontánní řád!

Lawrence Reed, prezident Nadace pro ekonomické vzdělávání FEE, to vysvětluje takto:

„Spontánní řád je to, co se stane, když necháte lidi být – když podnikatelé ... objevují přání lidí ... která se poté snaží uspokojovat.

Reagují na signály trhu – ceny. Ceny jim říkají, co je třeba, jak moc rychle a také kde. A to je neskonale lepší a produktivnější než

se spoléhat na hrstku elit v nějakých vzdálených úřadech.“

Tato představa není samozřejmá. Dobré věci snad vznikají, když se lidé nechají být? Někteří z nás jsou přece hloupí – Obama a jeho poradci jsou chytrí. Nabízí se odpověď, že by tedy měli rozhodovat za ostatní.

„Není tomu tak,“ odpovídá na to Reed, „v tržním prostředí jsou informace, které jsou nutné proto, aby vše šlapalo – aby výsledné množství produkce věcí odpovídalo množství, které lidé poptávají – rozptýleny napříč celou ekonomikou. Tím jediným, co tyto informace dokáže poskládat, jsou síly nabídky, poptávky a přizpůsobování cen.“

Revoluce osobních počítačů je skvělým příkladem spontánního řádu.

„Žádný politik, byrokrat, centrální plánovač, ani akademik od stolu to neplánoval před tím, než k tomu došlo, předtím než se objevilo Silicon Valley,“ dodává Reed. „Stalo se to, protože soukromí podnikatelé

reagovali na příležitosti na trhu. A jednou z obrovských předností toho všeho je, že kdyby to nedopadlo dobře, přišli by podnikatelé na buben. Trh tím dává najevo, že je potřeba dělat něco jiného. Pokud se však zmýlí politici, vy i já to zaplatíme.

Je v nás hluboce zakořeněn zvyk se domnívat, že když někdo vytvoří plán, prosadí zákony a napíše pravidla, vznikne tím řád,“ pokračuje Reed.

„A bez těch všech regulací povede svět k chaosu. To, co ale naopak často získáte, když se pokusíte prosazovat restriktce prostřednictvím nějakého vzdáleného úřadu, je spíše plánovaný chaos,“ jak kdysi řekl jeden významný ekonom Ludwig von Mises. „Měli bychom se spolehnout na to, co vyplyne spontánně, protože to odpovídá našim individuálním preferencím a potřebám, nikoliv preferencím a potřebám politiků.“

Vyšlo v časopise *Freeman*, květen 2011.

John Stossel je televizním moderátorem a žurnalistou. Přeložil Radim Smetka.

RECENZE: JIŘÍ BRODSKÝ (ED.): „VÁCLAVU KLAUSOVI“

Blízký spolupracovník Václava Klause Jiří Brodský sestavil u příležitosti 70. narozenin prezidenta sborník textů 54 autorů s titulem „Václavu Klausovi“. Kniha nese nehezky německý podtitul „festschrift“, jinak ale obsahuje kvalitně přeložené eseje státníků (např. bývalého německého prezidenta Romana Herzoga či bývalého španělského premiéra José Maria Asnara), ekonomů a dalších osobností, které spojuje to, že se s Václavem Klausem léta osobně znají a vyznávají podobné hodnoty.

Autoři nebyli vyzváni, aby prezidenta u příležitosti narozenin oslavovali, ale spíš aby přispěli vlastním textem ze svého oboru.

Zmíním se o textu nositele Nobelovy ceny za ekonomii Garyho Beckera na téma legalizace drog, o textu na téma znovuzavedení zlatého standardu a odpolitizování měny od Richarda Ebelinga – někdejšího ředitele americké Nadace pro ekonomickou osvětu (FEE) (z jejíhož časopisu *Freeman* časopis *Laissez Faire* hojně čerpá články), ředitele Saxo Bank Larse Christensena a o textu jednoho z českých přispěvatelů – předního fyzioterapeuta Pavla Koláře na téma zdravotnictví.

Chicagský ekonom Gary Becker (podobně jako před ním Milton Friedman) obhajuje legalizaci (nebo aspoň – jako první krok – dekriminlizaci užívání) drog (jako je marihuana nebo heroin). Becker argumentuje, že dekriminlizace pomůže závislým zbavovat se závislosti, protože otevře trh odvykání, léčby a tržního vývoje odvykacích nástrojů. Dekriminlizace sníží náklady užívání, znamená tedy sice nárůst v prvotním experimentování s drogami, ale současně sníží celkový počet dlouhodobě závislých. To zásadně

omezí i poptávku a navazující majetkovou kriminalitu, protože ti, kteří jsou závislí, tvoří větší díl poptávky, než ti, kteří jen experimentují.

Další profesor ekonomie Richard Ebeling označuje centrální bankovnictví (které je formou centrálního plánování) za jednu z příčin nedávné americké finanční krize. Opuštění zlatého standardu a zavedení monopolních nekrytých peněz považuje za katastrofu. V systému zlatého standardu je měnovou bází zlato – a bankovky a účty jsou z něj odvozené a nemůžou tedy nekonečně přibývat. Nemožnost zneužívat měnu v systému zlatého standardu znamená skutečnou nezávislost emise peněz a funguje jako ústavní omezení vlády v její rozhozovačností. Navíc by se omezila fluktuační ekonomiky způsobovaná zásahy do peněžního oběhu ze strany „monetárních centrálních plánovačů“, kteří dávají trhu falešné signály prostřednictvím umělé manipulace s úrokovou mírou. Jako první krok k ozdravení měny vidí Ebeling to, že by centrální banka už nesměla tisknout peníze (měnová báze by se zafixovala). Pak by se mohl stanovit nový stálý poměr měny ke zlatu v držení centrální banky. Dlouhodobě by ale mělo dojít k celkovému odstátnění peněz, ke vzniku konkurenčního systému založeného na trhu.

Šéf investiční banky Saxo bank Lars Seier Christensen (ten, který podpořil dánské vydání knihy *Atlas Shrugged* od americké filosofky a obhájkyně kapitalismu Ayn Randové a distribuoval ji jako bonus k platu všem svým zaměstnancům) kritizuje propojování politiky a byznysu (silně zejména v bankovnictví) a s tím spojený morální hazard. „Pokud žádný problém ještě nemáte, můžete si být jistí, že přijde vláda a nějaký vám vytvoří. Někteří podnikatelé na tom nesou stejnou vinu jako

politici. Zatímco politici velmi rádi zdaňují, a získané peníze přerozdělují, až příliš mnoho „kapitalistů“ má velmi rádo, když z toho něco dostanou. Už velmi dlouho nelze přesně rozeznat, kde vlastně končí kapitalismus a začíná socialismus.“ Nesmíme zapomínat, že „kapitalismus je ochránitel bohatství, prosperity a bezpečnosti, nikoliv jejich ničitel. Hodnoty tvoří jednotlivci, kdežto politici je ničí.“

Pavel Kolář, přednosta kliniky rehabilitace 2. lékařské fakulty Univerzity Karlovy píše, že velkou roli v nemocích hraje subjektivita a že žijeme v době panických obav z chorob (které vedou k přemíře užívání léků na cholesterol, k nesmyslným nákupům vakcín vládami na různé BSE, SARS apod.). Kolář si klade si řečnickou otázku, „jak jsme mohli minulost přežít?“ Cituje jiného autora: „Jedli jsme sladkosti, chleba s máslem a se sádlem, šumáky nám pěnily na jazyku, pili jsme nápoje se skutečným cukrem a nikdy jsme neměli problém s nadváhou, protože jsme byli pořád venku, v pohybu a aktivní. Pět nebo šest se nás klidně dělilo o jednu limonádu a nikdo nedostal infekci...pili jsme vodu ze zahradních hadic... ovoce jsme trhali u silnice...Rodiče nás honili domů, a ne z domova ven...“ Systém totálního zdravotního pojištění potlačuje osobní odpovědnost a etický rozměr léčby, zdravotnictví tak sice prodlužuje život, život má ale smysl když je aktivně prožíván a užíván.

Kniha obsahuje padesát dalších zajímavých statí osobností z různých oborů, některé reagují na aktuální problémy, některé na dlouhodobé otázky, jiné se vrací k transformaci ekonomiky. Mnoho z nich stojí za přečtení. (pm)

J. Brodský (ed.): *Václavu Klausovi*. Fragment, Praha 2011, 332 stran

(NEJHLoupĚJŠÍ) VÝROKY MĚSÍCE

„Stravenky vytvářejí určitý návykový mechanismus jak se stravovat...Skrze stravenky [občany] tak trochu nutíme myslet na své stravování.“

Vít Bárta (Hospodářské noviny str. 9, 26. 8. 2011)

Tak obhajoval existenci daňového zvýhodnění poukázek na jídlo předseda poslaneckého klubu Věcí veřejných Vít Bárta. Pan Bárta tak předvedl, že vyznává absolutní státní paternalismus. Lidé by se podle něj bez stravenek stravovali špatně. Podle stejné logiky by se nejlépe celá výplata měla vyplácet v poukázkách místo v penězích – mohli bychom zavést poukázky na ponožky, na deodoranty a na knihy, aby lidé byli motivováni ke správným spotřebním návykům. Redakce časopisu Laissez Faire se naopak domnívá, že lidé by se o tom, za co utratí odměnu za svoji práci, měli rozhodovat sami. Žádný politik nemůže znát preference milionů lidí a neměl by proto určovat, jaká struktura našich nákupů je správná.

Inzerce v Laissez Faire

kontaktujte Radima Smetku

tel.: 773 697 986

smetka@nechtenasbyt.cz

Nakladatelství **C.H. BECK**

ZUZANA DVOŘÁKOVÁ, LUBOŠ SMRČKA A KOL.

Finanční vzdělávání pro střední školy

Se sbírkou řešených příkladů na CD

Brožované, obj. č. EU 56, ISBN 978-80-7400-008-9

- Finanční gramotnost a finanční vzdělávání
- Faktory ovlivňující nutnost finančního vzdělávání (demografický vývoj, politický vývoj, ekonomický vývoj, proměny společnosti a individuálních hodnot, chudoba a sociální vyloučení v EU, ochrana před chudobou v ČR)
- Peníze v čase a teorie peněz
- Hospodaření domácností
- Finanční produkty
- Ochrana spotřebitele
- Vybrané výukové metody finančního vzdělávání
- Slovníček pojmů
- Aktuální literatura a rejstřík

Publikaci lze objednat s 5% slevou v e-shopu na adrese www.beck.cz, nebo písemně na adrese: Nakladatelství C. H. Beck, Řeznická 17, 110 00 Praha 1
tel.: 225 993 959, fax: 225 993 920, e-mail: beck@beck.cz

Laissez-Faire, měsíčník pro svobodu jednotlivce. Čte se [lese-fér]. Vydává: občanské sdružení Laissez Faire. Adresa: Anny Rybníčkové 1, 155 00 Praha 5. Tel.: 777 848 037, smetka@nechtenasbyt.cz. Redakční rada: Petr Mach, Radim Smetka, Jaroslav Bachora. Internetový archiv: <http://www.nechtenasbyt.cz>. Číslo účtu: 1011153517/5500. Náměty, články, reakce, zájem o předplatné, zájem o inzerci uvádějte na výše uvedený kontakt. Registrace MK 8183. ISSN 1212-8597

Do budoucnosti nevidíme, ale dokážeme ji ovlivnit!

www.porg.cz

ČESKO-ANGLICKÁ
GYMNÁZIA
A ZÁKLADNÍ ŠKOLY
S TRADICÍ

PORG
Libeň

Nový
PORG

PORG
Ostrava

